

Liikkumispolitiikka

HETYJ 24.08.2022 § 42
3602/01.00.00.01/2022

Joensuun kaupungin liikkumispolitiikalla tuetaan kaupungin strategisia tavoitteita. Joensuun kaupungin tavoitteena on olla hiilineutraali 2025. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimenpiteitä useilla eri sektoreilla. Kaupunginhallitus hyväksyi 10.1.2022 strategiaa tukevan päivitetyn Joensuun kaupungin ilmasto-ohjelman 2022-2025. Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet jakautuvat kuuteen eri sektoriin, joista yksi on liikenne ja liikkuminen. Strategisiin tavoitteisiin ja seurattaviin mittareihin kuuluu mm. joukkoliikenteen matkustajamäärien kasvattaminen. Eri toimialat edistävät omilla ohjelmillaan, talousarviossa asetuilla tavoitteilla ja toimenpiteillä ilmasto-ohjelman toteuttamista. Henkilöstöohjelman toimenpiteisiin kuuluu valmistella liikkumispolitiikka, joka mahdollisuuksien mukaan huomioi monimuotoisen työmatkaliikkumisen.

Tässä liikkumispolitiikassa on kyse kaupungin linjauksista työnantajana. Liikkumispolitiikan valmistelua on tehty työryhmällä, jossa ovat olleet mukana kaikki kaupungin toimialat. Valmistelun tausta-aineistona on käytetty Joensuun kestävän liikkumisen kehittämissuunnitelmaa, JOJO-joukkoliikenteen kehittämissuunnitelmaa 2025 (2020) ja Joensuun työmatkaliikkumisen kehittäminen – raporttia, toimenpide ehdotukset 28.1.2021 (Sitowise 2020). Linjausten valmistelun yhteydessä on myös hyödynnetty verokkikaupungeista ja muista organisaatioista saatuja tietoja.

Kestävä liikkuminen tarkoittaa kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen suosimista arjen työ- ja työasiamatkoilla sekä liikkumista yhteiskäyttöautoilla. Valmistelun pohjalta esitetään ratkaisuja, joilla voidaan vaikuttaa työmatkaliikkumiseen ja työasiamatkojen järjestämiseen. Työmatkaliikkumisen eli kodin ja työpaikan välisten matkojen osalta jokainen työntekijä tekee ratkaisunsa itsenäisesti, mutta työnantaja voi toimillaan tukea toivotunlaista käyttäytymistä. Työasiamatkojen osalta työnantaja määrittelee käytettävät toimintatavat voimassa olevien normien puitteissa.

Linjaukset on käsitelty kaupungin yhteistyötoimikunnassa 18.5.2022.

Verotus

Henkilökohtainen työsuhdematkalippu on verovapaa 3 400 euroon saakka. Työnantajan työntekijälleen antama enintään 1 200 euron arvoinen polkupyöräetu on verovapaa tuloa. Polkupyöräetu voidaan antaa eri tavoin eikä edun järjestämistavalla ole vaikutusta polkupyöräedun verovapauteen. Työsuhdematkalipun ja polkupyöräedun verovapaa enimmäismäärä on kuitenkin yhteensä 3 400 euroa vuodessa. Työnantaja ilmoittaa työsuhte-etuuden käytöstä verottajalle. Tarkemmat verotukseen liittyvät ohjeet ovat luettavissa [Luontoisedut verotuksessa - vero.fi](#) .

Työmatkaliikkumisen linjaukset

Työmatkaliikkumiseen esitetään otettavaksi käyttöön uudenlainen tukimalli, jossa työntekijällä on mahdollisuus valita itselleen parhaiten sopiva tukimuoto. Työnantaja tarjoaa jatkossa mahdollisuuden polkupyöräetuuteen, joukkoliikenteen lipputukeen tai tukee oman auton pysäköintiä. Tuen suuruus kaikille liikkumismuodoille on yhtä suuri. Työntekijällä voi olla vain yksi tukimuoto käytössä.

Työntekijän työsuhdepyöräetu on luonteeltaan pyörän käyttöetu sellaisena kuin Verohallinnon ohjeessa Luontoisedut verotuksessa tarkoitetaan. Työsuhdepyöräetu muodostuu niille kuukausille, kun pyörä on työntekijän käytettävissä. Työsuhdepyörä on luontoisetu, joka on osa työntekijän kokonaispalkkaa. Työsuhdepyörän verotusarvo sisällytetään työntekijän

kuukausittaiseen kokonaispalkkaan ja henkilön rahapalkka alenee pyöräedun verotusarvon verran. Työsuhdepyörä voidaan antaa myös palkan päälle, jolloin työntekijän rahapalkka ei alene. Työsuhdepyörää koskevan luontaisedun verotusarvo lasketaan kuukausikohtaisena verotusarvona verohallinnon kulloinkin voimassa olevan ohjeen mukaisesti.

Kaupunki hankkii pyörät palvelusopimuksella ja työsuhde-edulle määritellään selkeät ehdot. Työsuhdepyöräetu annetaan osana kokonaispalkkaa ja siitä maksetaan eläkemaksut. Tällä mallilla työnantajan kustannusvastuu työsuhdepyörään liittyen rajoittuu palveluntarjoajan polkupyöräkohtaiseen kuukausittaiseen toimisto- ja käsittelykuluun. Kulujen suuruus määräytyy palvelusopimuksen kilpailutuksessa. Muualla toteutetuissa kilpailutuksissa toimisto- ja käsittelykulut ovat olleet 14 - 16 e/kk/polkupyörä.

Joukkoliikenteeseen työntekijä voi saada kuukausittaisen lipputuen joko kausi- tai arvolippuun. Tuen suuruus (e/kk) määritellään yhtä suureksi kuin polkupyöräetuuden työnantajalle tulevat toimisto- ja käsittelykulut. Työsuhdematkalipun verovapaus koskee henkilökohtaiselle matkakortille/-tilille ladattua kausi- tai arvolippua. Työnantajan ei tarvitse selvittää todellisia matkakustannuksia, jos edun arvo on enintään 750 € (vastaa matkakustannusten omavastuuosuutta). Lipun käyttöön ei liity matkojen lukumäärää tai kellonaikaa koskevia rajoituksia, vaan lippua voi käyttää myös vapaa-ajan matkoihin. Toteutuksen käytännön järjestely ratkaistaan erikseen sen jälkeen, kun päätös tuen käyttöönottamisesta on tehty.

Käytännössä autoilua on jo tuettu ilmaisella tai hyvin edullisella pysäköinnillä. Työpäivän aikana käytettävä pysäköintipaikka ei ole verotettava etu eikä siten edellytä mitään selvittämistä. Maksua on peritty ainoastaan sähköpistoke- ja hallipaikoista (HETYJ 2017) ja maksun suuruus on tarkistettu vuosittain elinkustannusindeksillä. Perityillä maksuilla on pystytty kattamaan pysäköintipaikkojen kulut vain osittain. Ilmainen pysäköinti pistokeettomalla autopaikalla on jatkossa mahdollista, mikäli työntekijä ei ota käyttöön muuta työmatkaliikkumisen tukea. Pistokepaikoista veloitetaan edelleen sähkönkulutusta ja pistoketolpan pääomakuluja vastaava erikseen määriteltävä hinta. Pysäköintipaikan kustannus työnantajalle on riittävällä tarkkuudella vähintään työsuhdepyörään tai joukkoliikenteeseen kohdennettavan tuen suuruinen. Ylläpitokustannukset vaihtelevat vuosittain ja pysäköintipaikkakohtaisesti, eikä ole tarkoituksenmukaista lähteä tekemään yksityiskohtaista laskelmaa. Jos pysäköintipaikkaa ei ole osoitettavissa, voidaan tuki kohdistaa pysäköintitunnuksen hankintaan. Pysäköintitunnuksella on mahdollista käyttää tunnusta edellyttäviä kadunvarsipaikkoja. Autohallipaikkoja ei jatkossa tueta.

Työnantajan järjestämät sosiaalitulat ja toimiva pyöräpysäköinti edistävät työmatkaliikuntaa. Tämän lisäksi kävelyn ja oman pyörän käytön tukemiseen ei toistaiseksi ole löydetty sopivaa ratkaisua. Myös näitä työmatkaliikkumisen muotoja olisi syytä tukea vastaavasti kuin muitakin liikkumismuotoja, mutta niihin kohdistuvat suorat tuet verotetaan käyvästä arvosta. Mahdollisia keinoja voisivat olla esim. erilaiset tempaukset. Joissakin kaupungeissa on järjestetty pyöränhuoltotilaisuuksia, mutta kävelyä koskevia esimerkkejä ei ole löytynyt.

Varsinkin käyttöönottovaiheessa etuuksien hallinnointi tuottaa ylimääräistä työtä. Tietojen ylläpito eri järjestelmiin tulee suunnitella huolella, jotta kustannusvaikutukset jäisivät mahdollisimman pieniksi ja hallinta olisi yksinkertaista.

Työasiamatkojen linjaukset

Kaupungin yksiköissä on jonkin verran autoja yhteiskäytössä, mutta oman auton käyttö työajoissa on edelleen hyvin yleistä. Joissakin tehtävissä on velvoite oman auton käyttöön. Vuonna 2019 kaupunki maksoi kilometrikorvauksia lähes 600 työntekijälle yhteensä noin 300 000 euroa.

Kaupungilla on myös jonkin verran toimipisteillä ns. virkafillareita käytettävissä työasiamatkoihin. Lyhyillä matkoilla keskusta-alueella polkupyörä on usein nopein

tapa asiointiin. Työasiamatkoihin tarkoitettuja polkupyöriä uusitaan ja hankitaan tarpeen mukaan lisää.

Kaupunkiympäristön toimialalla on nyt työajoihin koko henkilöstön vapaasti varattavissa 2 kpl henkilöautoja, joista toinen on sähköauto. Myös muut toimialat ovat satunnaisesti vähäisessä määrin käyttäneet näitä autoja. Lisäksi kaupunkirakennepalveluiden yhdyskuntatekniikan jatkuvaan käyttöön on varattu kaksi yhteiskäyttöautoa. Hyvinvoinnin toimialalla ei ole käytössä varsinaisia yhteiskäyttöautoja. Joillakin yksiköillä on (esim. kiinteistöpalvelut, maastomittaus, orkesteri) tietyn työtehtävän jatkuvaan käyttöön tarkoitettuja ajoneuvoja. Näiden käyttöön ei ole tarkoitus tehdä tässä yhteydessä muutoksia.

Työasiamatkoilla käytetään jatkossa pääsääntöisesti yhteiskäyttöautoja, polkupyöriä, kävelyä tai joukkoliikennettä. Käytäntöön siirrytään vaiheittain ja muutos edellyttää uusien yhteiskäyttöautojen hankintaa sekä pysäköintipaikkojen ja latausinfraan järjestämistä. Yhteiskäyttöautojen kokemuksia on ollut käytettävissä mm. Lahden ja Jyväskylän kaupungin yhteiskäyttöautoista, jotka ovat virka-ajan ulkopuolella vapaasti kaikkien vuokrattavissa. Mahdolliseen hankintaan liittyen on myös käyty markkinavuoropuhelua, johon osallistui neljä potentiaalista palveluntuottajaa. Taustaselvitysten perusteella Joensuussa olisi potentiaalia toimintamallille, jossa työajan ulkopuolella yhteiskäyttöautot olisivat myös yleisesti varattavissa.

Työasiamatkoihin varatut yhteiskäyttöautot antavat työntekijöille nykyistä paremman mahdollisuuden valita itselleen sopivin kulkumuoto kodin ja työpaikan välille, kun jatkossa ei tarvitse varautua oman auton käyttöön työtehtävien vuoksi.

Liikkumispolitiikan valmistelun yhteydessä on tehty arvio, kuinka paljon yhteiskäyttöautoja tarvitaan, mikäli Torikatu 19 tiloihin muuttavat työntekijät siirtyvät käyttämään työasiamatkoilla yhteiskäyttöautoja. Arvio on tehty esimiehille tehdyn kyselyn, ajopäiväkirjojen ajosuoritteiden ja -päivien perusteella. Arviossa on otettu huomioon, että toimipisteiden välinen kulkeminen vähenee, kun toimintaa keskitetään. Erilaisten työtehtävien luonne ja niistä aiheutuvat tarpeet kuten esim. tarkastus- ja valvontatehtävät on myös otettu huomioon. Tarkastelun perusteella yhteiskäyttöautojen määräksi on arvioitu noin 8-12 kpl. Määrä ja niiden mahdollinen osittainen kohdentaminen tietyille yksiköille ratkaistaan lähempänä yhteiskäyttöautojen laajempaa käyttöönottoa.

Torikatu 19 muuton seurauksena nykyisiä yhteiskäyttöautoja voidaan mahdollisesti osoittaa muiden kaupungintoimipisteiden käyttöön, jolloin yhteiskäyttöautojen käytäntöä saadaan edistetyksi laajemmin Joensuun kaupungilla.

Joissakin tilanteissa voi edelleen olla perusteltua käyttää työasiamatkoihin omaa autoa. Järkevä toiminta varmistetaan laatimalla selkeät ohjeet niitä tilanteita varten, jolloin on sallittua käyttää omaa autoa yhteiskäyttöauton sijaan.

Autojen hankinnassa tulee ottaa huomioon ympäristövaikutukset ja tavoitteena on tarjota autoja myös kuntalaisten käyttöön virka-ajan ulkopuolella. Tämä linjaus toteuttaa hyväksytyä ilmasto-ohjelman kirjausta 'edistetään yhteiskäyttöautojen ja autojen jakamispalveluidenkäyttöä Joensuussa'.

Henkilöstö- ja yhteysjohtajan päätösehdotus:

Henkilöstö- ja työllisyysjaosto hyväksyy edellä olevat linjaukset ja päättää, että

jokaiselle työntekijälle tarjotaan tuki työmatkaliikkumiseen osana kokonaispalkkaa seuraavilla vaihtoehtoisilla tavoilla:

- otetaan käyttöön polkupyöräetu
- otetaan käyttöön joukkoliikenteen lipputuki
- tuetaan oman auton pysäköintiä listatekstissä kuvatuilla tavoilla
- henkilöstöpalvelut selvittävät mahdollisia keinoja kävelyn ja oman pyörän käytön tukemiseen
- työntekijä voi saada tukea vain yhteen liikkumismuotoon

- tuen määrä kaikissa tukimuodoissa on yhtä suuri ja tarkentuu myöhemmin polkupyöraetuuden palvelusopimuksen kilpailutuksen perusteella. Tuen määräytymisessä otetaan huomioon verottajan ohjeet.
- henkilöstöpalvelut valtuutetaan valmistelevaan polkupyörien hankintamenettely ja työsuhde-etuun liittyvien periaatteiden ja ohjeiden tarkempi määrittely
- käynnistetään yhteiskäyttöautojen hankinnan valmistelu ja suositaan ensi sijassa sähköautojen hankintaa. Päätöksen lopullisesta hankinnan käynnistämisestä tekee kaupunginhallitus.
- selvitetään, miten ja millä aikataululla voitaisiin tukea vähitellen lisääntyvää työpaikalla työajalla tapahtuvaa sähköautojen latausta, mikä on verovapaa etuus 2025 loppuun asti. Henkilöstölle tehdään kysely käyttöhalukkuudesta.

Tavoitteena on, että työmatkaliikkumisen tuet otetaan käyttöön vuoden 2023 aikana ja yhteiskäyttöautojen hankinta käynnistetään siten, että käyttöönotto olisi mahdollista vuoden 2024 alussa.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Johdon asiantuntija Anu Näätänen oli kokouksessa asiantuntijana asia käsittelyn aikana.